

Rektor

Ann Catrin Lagerkvist
Tekn dr, Utredare
Områdeskansliet för humaniora, juridik och
samhällsvetenskap

Utbildningsdepartementet

Yttrande över betänkandet *Svenska för invandrare – valfrihet, flexibilitet och individanpassning (SOU 2013:76)*

Stockholms universitet har inbjudits att yttra sig över betänkandet Svenska för invandrare – valfrihet, flexibilitet och individanpassning (SOU 2013:76).

Vicerektor för det humanistisk-samhällsvetenskapliga området fördelade ansvaret för att lämna förslag till yttrande till Humanistiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten. Med utgångspunkt ifrån förslag till yttrande från Humanistiska fakulteten avges detta yttrande.

Yttrande

Inledning

Stockholms universitet ställer sig generellt positiv till en reformering av sfi-utbildningen och vill framhålla att utredningen i flera avseenden gjort ett gediget arbete där man strävat efter att beakta den komplexitet som utmärker sfi-utbildningen. Flera av de förslag som utredningen framför går i linje med forskning och beprövad erfarenhet, och kan, enligt vår bedömning, höja sfi-utbildningens status och erbjuda sfi-studerande möjligheter till aktivt deltagande i vardags-, samhälls- och arbetsliv. Utredningen presenterar emellertid också flera förslag som riskerar motverka detta syfte, liksom förslag som saknar tillfredsställande konsekvensanalys.

Även om mycket av det som utredningen benämner förslag snarare kan betecknas som förtydliganden av regleringar som redan gäller, delar Stockholms universitet utredarens bedömning att sådana förtydliganden i flera fall är värdefulla för landets sfi-verksamheter. Stockholms universitet delar också utredarens bedömning att sfi ska ses som en språkutbildning inom ramen för skolsystemet och betonar vikten av att likvärdig utbildning ges i hela landet. Stockholms universitet menar dock att utredarens förslag om ett system med sfi-peng kan motverka den nationella likvärdighet som skollagen kräver.

I det följande kommenteras mer ingående förslagen i betänkandet, avsnitt för avsnitt.

6 En sammanhållen utbildning i svenska språket för invandrare

Utredningen föreslår en sammanhållen utbildning i svenska språket för invandrare. På övergripande nivå tillstyrks utredningens förslag om sammanhållen utbildning.

Sfi-utbildningen

För att stödja integrations- och arbetsmarknadspolitiska mål ser vi det som viktigt att utgångspunkten för den sammanhållna utbildningen är intentionerna i den nu gällande kursplanen för sfi, dvs. ett övergripande syfte att stödja individens aktiva deltagande i de tre domänerna vardags-, samhälls- och arbetsliv. Detta förslag tillstyrks.

Utredningens förslag att behålla den nuvarande indelningen av sfi i fyra kurser där betyg sätts på varje avslutad kurs tillstyrks. Det är relevant att reducera antalet betygssteg i sfi, av samma anledningar som utredningen anför och det föreslås att en sådan reduktion görs.

Även förslaget om sammanhållna studievägar vilket förtydligar den intention som redan finns idag tillstyrks; enligt gällande styrdokument ska studerande alltid erbjudas en individanpassad undervisning. Utredningens förslag förhindrar inte i praktiken att studerande från olika studievägar studerar i samma klassrum, t.ex. hos anordnare med begränsat studerandeunderlaget och få lärarresurser.

När det gäller utredningens förslag om sfi-bonus (lag 2010:538) är förhoppningen att denna lag upphävs så som föreslås i Ds 2013:61, *Ökat fokus på arbete för vissa nyanlända invandrare och avveckling av sfi-bonus*. Lagen utgör ett exempel på förhastade och dåligt underbyggda åtgärder inom ramen för etableringsreformen. Denna försöksverksamhet som vilade på ett antagande om att vuxna invandrare skulle genomgå sfi fortare med hjälp av ekonomiska incitament genomfördes med stor brådska och permanentades innan den utvärderats. Mot bakgrund av de fåtal bonusar som hittills utbetalats kan man idag konstatera att detta var ett felaktigt antagande. Förhoppningsvis kan lärdomar dras av denna mycket kostsamma och icke framgångsrika reform och talet om invandrades bristande motivation och vilja att lära sig svenska som orsak till avbrott och dålig genomströmning i sfi ersätts av en mer ingående analys av de många olika faktorer (varav många ligger utanför individens kontroll) som utgör hinder för framgångsrika sfi-studier.

Den nya kursen SvA-grund

Utredningen föreslår framtagandet av "en ny kursplan för SvA grundläggande nivå som ska förbereda för studier i samma ämne på gymnasial nivå och ha karaktären av en kommunikativ språkutbildning" och att denna kurs ska läsas efter eller parallellt med sfi.

När det gäller förslaget om ny kursplan för SvA grund finns behov av förtydliganden och den utvärdering av vuxenutbildningens grundläggande nivå som föreslås i SOU 2013:20 behöver genomföras innan en ny kursplan för SvA grund tas fram. En sådan utvärdering, som i betänkandet föreslås göras av IFAU, kan ge värdefull information om effekterna av utbildning på grundläggande nivå.

Utredningen menar att den nya kursen SvA grund inte ska överlappa någon av sfi-kurserna men att kursen ska kunna vara startkurs inom komvux i svenska som andraspråk och också kunna läsas parallellt med sfi. Eftersom sfi kurs D motsvarar GERS nivå B1/B1+ och SvA grund på GERS nivå B2/B2+ är det oklart hur innehållet i kurserna i praktiken kan se ut och varför parallell läsning enligt utredningen är önskvärt. Stockholms universitet ställer sig vidare frågande till att kursen inte tydligare ses i ett språkutvecklingsperspektiv, nämligen som en kurs med målet att nå en högre språklig nivå än sfi kurs D.

Den nya kursen SvA grund ska enligt förslaget förbereda för gymnasiala studier. Kursen har dock en viktig funktion även för många elever som inte går vidare till gymnasiala studier, särskilt för studerande med kortare utbildningsbakgrund. Att som vuxen ha behörighet motsvarande den svenska grundskolan är av stor vikt både för individen och för samhället i ett litteracitetsperspektiv och ur demokratisynpunkt. Sedan den nya kursplanen infördes 1 juli 2012 vittnar många lärare om att även om skrivelserna i kursplanerna sfi och SvA grundläggande tycks lika, så finns i många fall stora nivåskillnader vad gäller förmågan att förstå, tala, läsa och skriva svenska hos de enskilda eleverna. Dessutom så skiljer sig organisation och didaktik ofta en hel del mellan sfi och komvux.

7 Sfi blir en del av komvux

Utredningens förslag att komvux ska bestå av tre separata delar (grundläggande nivå, gymnasial nivå och sfi) tillstyrks. Vidare tillstyrks förslaget att sfi och ämnet svenska som andraspråk på grundläggande nivå (SvA grund) inom komvux sammanförs till en utbildning och att sfi ska vara den enda grundutbildningen i svenska språket för vuxna invandrare.

Stockholms universitet delar utredarens bedömning att en sådan organisatorisk sammanföring är logisk i relation till den gemensamma förordningen och läroplanen för vuxenutbildningen (2011:1108, SKOLFS 2012:101) och att en sammanföring kan förtydliga de studerandes möjligheter att läsa olika kurser inom komvux. En sådan *organisatorisk* förändring utgör inte någon garanti för möjligheterna till samläsning och kontinuitet då utredarens förslag om sfi-peng med stor sannolikhet kommer att leda till att än fler anordnare kommer att ge sfi. Dessa anordnare kommer inte att anordna/erbjuda sin utbildning i samma lokaler som komvux och det fysiska avståndet mellan sfi-utbildningen och komvux-kurserna kommer då, precis som idag, att i praktiken begränsa möjligheterna till samläsning och även till utbyte mellan lärare.

Att organisatorisk närhet inte är samma sak som fysisk närhet gäller också i relation till den utökade roll som utredaren föreslår att vägledning ska ha. De olika anordnarna kommer med stor sannolikhet inte att ha egna vägledare anställda. I stället kommer dessa att vara anställda och placerade centralt i kommunen eller på komvux, vilket kan utgöra ett hinder för en kontinuerlig kontakt mellan elever och vägledare.

Eftersom en stor andel av de studerande inom komvux studerar på andraspråket svenska måste alla lärare (såväl sfi-lärares som ämneslärare) ha kunskap om lärandets språkliga dimensioner och de språkliga krav lärandet i olika ämnen ställer. Det är avgörande att de lärare som undervisar inom komvux övriga kursutbud (särskilt på grundläggande nivå) genomgår omfattande kompetensutveckling rörande bl.a. andraspråksutveckling och språk- och

kunskapsutvecklande arbetssätt, om måluppfyllelsen inom komvux ska öka. Även sfi-lärarna behöver kompetensutveckling i frågor som rör arbetssätt som gynnar lärande på ett andraspråk. Utan en gedigen satsning på kompetensutveckling av lärarna riskerar hela syftet med sammanförandet att förfelas.

Utredaren utgår ifrån att tiden inom utbildningssystemet (inom komvux) förkortas (s 254) genom att de studerande läser andra kurser samtidigt som sfi. Det finns inte några empiriska belägg för att så skulle vara fallet.

8 Flexibilitet och individanpassning

Stockholms universitet delar utredarens bedömning att lagstiftarens intentioner vad gäller sfi-utbildningens flexibilitet och individanpassning uppnås i alltför liten utsträckning. Det finns klara brister i kommunernas tillämpning av dessa regleringar och lagstiftarens intentioner behöver därför förtydligas. Utredningens formulering att "huvudmannen ska verka för att undervisningen erbjuds på tider som passar eleven" och att "huvudmannen ska beakta" individens olika aktiviteter, är till intet förpliktigande och kan liknas vid den nu gällande kursplanens skrivningar som utredaren säger sig vilja förtydliga.

Utredaren tillstår att utredningen har ett storstadsperspektiv och att det finns ekonomiska och organisatoriska begränsningar för vad man kan göra i en liten kommun vad gäller flexibilitet och individanpassning (s 246, 249). Samma problem kan uppstå i en stor kommun om en mängd anordnare tillåts etablera sig eftersom studerandeunderlaget då sprids på många anordnare, som var och en ges sämre möjligheter till flexibilitet och individanpassning till följd av ett allt för begränsat studerandeunderlag. Detta kommer med största sannolikhet att påverka måluppfyllelsen negativt i synnerhet om resurserna är begränsade och lärarna inte har adekvat kompetens.

Vikten av lärarnas kompetens kan inte nog betonas i detta sammanhang. En sfi-utbildning med höga krav på flexibilitet och individanpassning kräver rektorer och lärare med gedigen och relevant kunskap och det beklagas att utredaren inte skrivit fram skollära och lärarnas ökade kompetens som en absolut förutsättning för den organisatoriska reform man föreslår. Hela reformen riskerar att haverera om man inte *innan* reformen träder i kraft genomför gedigna satsningar på kompetensutveckling.

Utredaren skriver på s 248 att "det knappast går att hitta ett entydigt svar på vad forskningen anser vara den bästa undervisningen". Det stämmer att forskningen inte kan påvisa att *en enda* metod skulle vara den bästa för *alla* sfi-studerande.

Vad forskningen däremot kan sägas stå enad kring är att språklärande i hög grad är en social process och därmed gynnas av förankring i ett socialt sammanhang, t.ex. en kontinuerlig undervisningsgrupp där man känner sig trygg och vågar pröva språket. Med utredningens förslag finns en risk för att betoningen på flexibilitet i tid sker på bekostnad av det sociala sammanhanget. Kvaliteten och effektiviteten i inläringen riskerar att gå förlorade om de studerande inte ges tillgång till det stöd som delaktighet i ett kontinuerligt socialt sammanhang erbjuder. Få lektioner i grupp och hög grad av enskilt arbete ställer krav på

studievana och eget ansvar för den egna språkutvecklingen som många studerande kan ha svårt att klara. Det gäller särskilt studieovana studerande.

9 Sfi-peng

Det är olyckligt att utredningen ålades att lägga ett förslag om sfi-peng, då detta direktiv avsevärt begränsat utredningens möjligheter att undersöka andra alternativ. Denna begränsning gör det svårt att ta ställning till utredningens förslag till nytt system. Även om det kan finnas vissa fördelar med den modell som utredningen föreslår, som att den ger incitament till anordnare att skapa utbildningar som de studerande efterfrågar, bör modellen inte genomföras utan en betydligt mer noggrann och omfattande konsekvensanalys med fokus på de studerandes möjligheter till likvärdig sfi-utbildning med god kvalitet.

Statens skolinspektion

Om modellen med sfi-peng skulle införas behöver tillstånden att anordna sfi regleras och i enlighet med utredningen anser Stockholms universitet att Statens skolinspektion skulle vara en lämplig handläggare och tillståndsgivare. I utformandet av kriterier för vilka som ska godkännas som sfi-anordnare bör Skolinspektionen samverka med de kommunala förvaltningar som har lång erfarenhet av framgångsrik upphandling, t.ex. Göteborgs kommun. Man bör även samverka med företrädare för relevant forskning om vuxnas andraspråkslärande i såväl formell som informell miljö.

Antalet anordnare i en kommun behöver begränsas av pedagogiska skäl. Ett visst antal studerande per anordnare är nödvändigt för att möjliggöra den flexibilitet och individanpassning som utredningen menar är nödvändig och för att anordnaren ska kunna satsa på t.ex. långsiktig kompetensutveckling av personalen.

Sfi-pengens utformning och utbetalning

Stockholms universitet är kritiska till den föreslagna modellen där 80 % av sfi-pengen utbetalas när den studerande fått ett godkänt betyg i någon kurs. Utredningen liksom många av den nuvarande regeringens åtgärder för sfi, präglas av en tro på att ekonomiska incitament löser de problem man identifierar. Varken i forskning eller i beprövad erfarenhet inom fältet andraspråkslärande finns belägg för att denna typ av incitament leder till ökad kvalitet eller snabbare genomströmning. Reformen bör inte genomföras utifrån ett så pass svagt underlag

Med den föreslagna modellen finns en stor risk för s.k. glädjebetyg, dvs. att anordnarna frestas att sätta godkänt betyg för tidigt för att komma i åtnjutande av sfi-pengen. Förslaget innebär vidare att högutbildade studerande, som enligt Skolverkets statistik snabbt går igenom utbildningen och inte kräver större insatser av lärare och anordnare, kommer att bli avsevärt mer "lönsamma" för anordnarna. Även om tilläggsbelopp ska lämnas för elever med särskilt kostnadskrävande behov är det inte troligt att anordnare skulle motiveras att erbjuda de avsevärt mer omfattande och resurskrävande utbildningar och stöd som analfabeter, kortutbildade och studerande med olika former av funktionsnedsättningar och traumarelaterade symptom behöver och enligt skollagen har rätt till.

Det finns också en stor risk att den styrning som kommuner kunnat utöva via upphandlingskriterier, t.ex. när det gäller att styra anordnare att ordna sfi mot yrke eller bransch, eller att styra genom att ge större ersättning till utbildning för analfabeter, helt försvinner (även om kommunen kommer att ha viss insyn kommer man inte att ha bestämmanderätt). Anordnare förlorar också incitament för att samverka över olika gränser, t.ex. att ordna sfi med praktik. Grundbeloppet för sfi-pengen ska enligt utredningens förslag avse undervisning, lärverktyg, administration, mervärdeskatt och lokalkostnader. I grundbeloppet bör också ingå en summa för kompetensutveckling av lärare och skolledare.

10 Kommunernas ansvar för information, mottagande, studievägledning

För att ett system med sfi-peng ska kunna genomföras med kvalitet och likvärdighet i hela landet/i varje kommun är utredningens förslag och bedömningar rörande regleringar av mottagandet en självklar förutsättning.

Utökade resurser behövs

Stockholms universitet instämmer i utredningens bedömning att kommunerna behöver utveckla bättre insatser för att fler av dem som har rätt att delta i sfi ska få information om utbildningen, t.ex. att kommunernas webbplatser bör innehålla information om sfi på de vanligaste språken. En annan förutsättning för utredningens förslag om sfi-peng är att kommunens mottagningsfunktion är skild från den verksamhet som ansvarar för utförandet av kommunens egen sfi-verksamhet.

Förslaget behöver förtydligas i fråga om den kompetens som krävs hos de studie- och yrkesvägledare som utredningens modell föreslår ha ansvar för vägledning till lämplig sfi-anordnare. Utredningens skrivning ”sådan kompetens att [de studerandes] behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses” är för vag och kommer att leda till att kvalitetssäkring, likvärdighet och objektivitet inte kan garanteras. Ramböll (2013) menar att den information som ges i vägledningssamtalen inte bara behöver vara *tillräcklig* utan att varje enskild individ också behöver ges *rätt* information för att kunna göra valet utifrån egna behov och intressen. För detta fordras stor kompetens hos vägledaren och även hos tolkarna.

Förutom att ökade resurser kommer att krävas för kommunernas omorganisation av vägledning, till anställning och kompetensutveckling av vägledare samt för tolkade vägledningssamtal kommer upprättandet av den nya nationella databas med information om enskilda utbildningsanordnare som godkänts som huvudmän för sfi bli en kostsam satsning. Återigen hänvisar vi här till den utredning av kundvalssystemet som Ramböll (2013) gjort och som inte nämns i utredningen.

Studerandes möjligheter att göra för dem lämpliga val

Frågan om vilka förutsättningar en ofta nyanländ invandrare har att utifrån sina mål göra relevanta val i det föreslagna s.k. valfrihetssystemet är central. Stockholms universitet instämmer här givetvis med utredaren om att målgruppen vuxna individer har stor vana av att

fatta livsavgörande beslut. Men som utredaren också skriver på s 254: “Först i efterhand framträder förståelsen för det svenska utbildningssystemet [sic] uppbyggnad för många elever. Samtidigt ökar förståelsen för och kunskapen om den egna förmågan till språkinläring.” ... “elever många gånger omdefinierar sina mål med studierna. Detta får konsekvenser för ... vilka utbildningsval som görs...”. Detta innebär att de studerande behöver omfattande stöd för de val man behöver göra såväl innan utbildningen påbörjas som under studietiden.

Tolkade vägledningssamtal är en förutsättning för individanpassning av utbildningen för såväl nyanlända som för de som kommit en bit in i utbildningen. Utan tolkning riskerar man att individens resurser inte tas till vara. Då kan valen komma att påverkas av språkliga problem, bristfälliga kunskaper om utbildningssystemet och missförstånd till följd av skilda referensramar och i slutändan leda till att beslut fattas på felaktiga grunder. Ramböll (2013) skriver: “... information om vilka alternativ som valet står mellan, dess inriktning och innehåll [är inte] tillfredställande. Detta särskilt då den framtida studerande i många fall inte behärskar det svenska språket eller har kunskap om hur det svenska samhället fungerar. Att lägga ansvaret på individen att själv besöka utvecklingsanordnare är inte tillräckligt transparent och missgynnar resurssvaga individer.”

Ramböll (2013) menar att de studerande inom kundvalssystemet i Helsingborg huvudsakligen väljer anordnare efter den adress anordnaren har, dvs. efter närhetsprincipen, inte efter förmodad kvalitet enligt kriterier som pedagogik, undervisningsmetod eller yrkesinriktning. Mot bakgrund av detta och beprövad erfarenhet finns det goda argument för att ifrågasätta nödvändigheten i att upprätta det föreslagna systemet (inklusive utvecklade administrativa system på nationell och kommunal nivå). Om individerna huvudsakligen ändå kan förväntas välja efter närhetsprincipen och om anordnarnas mångfald med stor sannolikhet inte kommer att öka – varför då utforma ett kostsamt system?

Erfarenheter man gjort inom det övriga skolväsendet visar att en stor del av den s.k. skolpengen går till marknadsföring och inte till själva undervisningen. Det finns risk för en liknande utveckling för sfi.

Den individuella studieplanen

Förslaget om att innehållet i den individuella studieplanen för sfi ska utökas tillstyrks liksom utredningens bedömning att Statens skolverk bör meddela föreskrifter om denna. Med bakgrund i sfi-lärares och skolledares i dagsläget generellt otillräckliga kompetens, behöver Statens skolverk även utforma ett konkret stödmaterial för denna utökning.

11 Avbrott och tidsgränser i utbildningen

Utredningens förslag i detta avsnitt tillstyrks och dess bedömningar delas. Särskilt framhålls irrelevansen i riktvärdet om 525 timmar och föreslås att detta tas bort då det huvudsakligen leder till att intentioner rörande individanpassning och flexibilitet motverkas.

12 Tillsyn, kvalitetsgranskning, uppföljning och utvärdering

Tillsyn och uppföljning

Utredningens förslag om att Statens skolinspektion ska ha tillsyn över sfi som bedrivs av enskilda utbildningsanordnare som har godkänts som huvudmän för utbildningen och att myndigheten ska granska sfi på samma sätt som övrig utbildning tillstyrks. Granskningen bör inriktas på en uppföljning gällande kravet på att enskilda utbildningsanordnare utför ett systematiskt och kontinuerligt kvalitetsarbete, dvs. att man planerar, följer upp och utvecklar utbildningen.

Förslaget att Statens skolverk på nationell nivå följer upp och utvärderar sfi-verksamheter på samma sätt som myndigheten följer upp och utvärderar skolväsendet i övrigt tillstyrks. Det är dock troligt att myndigheten, för att se över de många anordnarnas inrapporterade uppgifter, kommer att behöva utökade resurser.

Insyn

Förslaget att kommunen ska ha insyns rätt tillstyrks. Det är inte tillräckligt utrett huruvida avsaknaden av möjligheten att styra anordnarnas utbud och arbetssätt (som många kommuner idag har genom upphandlingskriterier) kommer att påverka sfi-utbildningens kvalitet på ett negativt sätt. Det s.k. valfrihetssystemet med sfi-peng inte är tillräckligt undersökt för att motivera ett genomförande.

14 Sfi för dem som omfattas av etableringslagen

Utredningens ledord för den utbildning man vill se är valfrihet, flexibilitet och individanpassning. Det är därför märkligt att utredningen särskiljer etableringsgruppen utifrån kriteriet huruvida man ingår i denna grupp eller inte - och inte utifrån de behov och intressen individen har; en anhöriginvandrare kan ju ha samma behov av buntade insatser som en flykting.

Däremot instämmer Stockholms universitet i utredningens bedömning att ett övergripande ansvar, och förståelse, för individens behov och hur olika aktiviteter kan bidra till individens mål är viktiga. Därför föreslås istället att den enskilda anordnaren *i samverkan med* kommunen och Arbetsförmedlingen ges ett ansvar för att initiera och utveckla en samordning av aktiviteter med utgångspunkt i den utökade studieplanen. Argument för detta är att samtliga Arbetsförmedlingens kontor runt om i landet knappast har tillräckliga kunskaper för att upphandla andraspråksutbildning för vuxna flyktingar. Det fordras stor kunskap om vuxnas andraspråksutveckling och om kommunens övriga erbjudanden för att göra avväganden om lämpliga aktiviteter. Vari anordnarens helhetsansvar ska bestå bör beskrivas i de kriterier som Statens skolinspektion sätter upp för att ge tillstånd för att anordna sfi. Detta sätt att kvalitetssäkra ett helhetsansvar för individens sammanhållna utbildning och väg mot arbetsmarknaden svarar bättre mot utredningens ledord om individanpassning.

16 Andra frågeställningar som utredningen valt att uppmärksamma

Det som tas upp i detta kapitel utgör förutsättningar för reformens lyckade genomförande.

Särskilt stöd

Enligt utredningen uppger en stor del av sfi-lärare i en rapport från Skolverket att de inte har förutsättningar att ge stöd till elever som har svårigheter i sina studier. Dessa svårigheter kan bero på att man inte har relevant kunskap och erfarenhet, men också på att tiden inte räcker till. Utredningen menar att anordnare ska kunna ansöka om att få extra medel för att kunna ge det stöd som de studerande enligt skollagen har rätt till, men det föreslagna systemet kommer att försvåra realiserandet av sådant stöd. Det är vanligt att studerande vid kartläggning och under första skedet av sin utbildning strävar efter att dölja flera vanliga funktionshinder (t.ex. hörselnedsättningar och traumarelaterade symptom). Att studiehindren upptäcks först senare - och att anordnare först sent ansöker om extra ersättning - kommer att medföra att stödet fördröjs.

I ett eventuellt framtida system med sfi-peng kommer det att bli oerhört viktigt att värna dessa gruppers rätt till särskilt stöd och en behovsanpassad undervisning av lärare med adekvat kompetens. Det är befogat med statliga initiativ och ett särskilt statligt ekonomiskt stöd för att säkerställa utbildning av god kvalitet för denna grupp.

Lärarkompetens

Stockholms universitet instämmer i utredningens betoning att 30 hp i svenska som andraspråk är för lågt satt krav för lärarbehörighet för sfi-utbildningen och att 60 hp är "nödvändigt" (s 471). För att kunna undervisa sfi-utbildningens oerhört heterogena målgrupp (t.ex. nyanlända analfabeter, de som bott länge i Sverige, mot yrkesinriktning, högutbildade, funktionshinder och trauma) i den kvalificerade, flexibla och individanpassade undervisning som utredningen föreställer sig måste sfi-lärare ha 90 hp och en inriktning i sin lärarutbildning mot vuxenpedagogik.

Den utbildningsgång för blivande lärare inom grundläggande vuxenutbildning och sfi som tidigare erbjöds vid Stockholms universitet enligt 2001-års lärarutbildningskulle enkelt kunna utvecklas även mot övriga komvux och erbjudas de lärarstudenter som vill arbeta med svenska som andraspråk för vuxna. Den skulle kunna erbjudas både som campuskurs och som distansutbildning.

Behov av forskning

Slutligen instämmer Stockholms universitet i utredningens bedömning att det behövs en höjd ambitionsnivå vad gäller forskning om vuxnas andraspråkslärande inom komvux och sfi. Här hänvisas till den beskrivning av behovet som görs i utredningen och också av Lindberg &

Sandwall (2012)¹. En satsning på praktisk forskning om svenska förhållanden och förutsättningar är helt enkelt avgörande för hållbara, välgrundade och långsiktiga politiska åtgärder och pedagogiska överväganden inom detta område. Utan sådan forskning finns för lite kunskap för att fatta välgrundade beslut. De forskarskolor som inrättats på flera lärosäten har visat sig vara en lyckosam satsning vad gäller praktisk forskning med relevans för skolverksamheter. Regeringen förslås därför ge ett lärosäte i uppdrag att skapa en forskarskola med inriktning på vuxnas andraspråkslärande.

17 Konsekvenser av utredningens förslag

Som blivit tydligt i yttrandet delar Stockholms universitet de farhågor som sakkunnig Annika Århammar beskriver i ett särskilt yttrande rörande utredningens otillräckliga nyttjande av forskning, utvärderingar och statistik. Relevant forskning som rör vuxnas andraspråkslärande borde utgjort en utgångspunkt för utredningens arbete. Innan ett system med sfi-peng införs behövs gedigna utvärderingar av vilka förbättringar systemet kan leda till i termer av ökad kvalitet och genomströmning i sfi. En sådan förbättring måste kunna påvisas innan investeringar görs i den större administration som ett system med sfi-peng kräver.

Utredningens konsekvensanalys är även den otillräcklig såväl vad gäller samhällsekonomiska konsekvenser som konsekvenser för enskilda, mindre anordnare.

Detta beslut är fattat av rektor, professor Astrid Söderbergh Widding, i närvaro av prorektor, professor Hans Adolfsson och förvaltningschefen, universitetsdirektör Joakim Malmström. Studeranderepresentanter har informerats och haft tillfälle att yttra sig. Övrig närvarande har varit Anna Riddarström, Ledningskansliet (protokollförare).

Astrid Söderbergh Widding

Ann Catrin Lagerkvist

¹ Lindberg, I. & Sandwall, K. (2012) Samhälls- och undervisningsperspektiv på svenska som andraspråk för vuxna invandrare. I: Vetenskapsrådet. Flerspråkighet – en forskningsöversikt.

Stockholms
universitet